

«La màgia és, dins les arts escèniques, l'art més patriarcal»

"La història de la màgia està incompleta, com moltes altres històries on no han comptat amb la dona"

Gema Navarro es movia en el món del teatre, fent de regidora, quan fa vint-i-cinc anys va conèixer a Miguel Puga, conegut artísticament com Magomigue, qui va introduir-la en aquell món desconegut per a ella. A poc a poc es va anar formant i, fins i tot, va col·laborar cinc anys amb Juan Tamariz. Paral·lelament, va iniciar una recerca històrica entorn les dones magues d'Europa i Amèrica que la va dur a escriure *Historias de magas antiguas y modernas*, primer treball d'investigació que recupera més de quatre-centes dones que s'han dedicat a aquest art. Aquest dissabte, a les 12 hores, Navarro farà una xerrada sobre el tema al Museu dels Juguets de Catalunya, a Figueres, dins el Festival de Màgia. Dins la màgia les dones apareixen sovint només com a ajudants o sotmetent-se a proves. Per saber per què passava això vaig començar a investigar, dins les meves possibilitats perquè jo no soc acadèmica ni antropòloga. Vaig pensar que, tenint un contacte personal amb molts mags, els podia preguntar quina maga treballava en cada país, què feien i vaig començar a articular la recerca, que vaig creure podia ser important, com un treball de cara a les dones, com ha estat en el cas de les pintores, escultores, músiques. Vaig pensar que també li feia un favor a la màgia perquè era una part de la història que no existia. Va començar mirant enrere? Sí, perquè havia de veure què havien escrit sobre elles. Però en els llibres no hi eren o hi eren molt de passada o no sortien ben parades quan es referien a elles. A Figueres vull parlar sobre per què ens han fet creure que no hi ha dones, perquè hi han estat i hi som. Per què se les oblida? No se les oblida perquè mai hi han estat oficialment, cosa que genera un camí molt difícil per les magues que comencen i que no tenen referents històrics. I sense ningú en qui emmirallar-te és molt difícil que surtin noves generacions. És una història paral·lela a moltes altres arts, però la màgia és, dins les arts escèniques, la més patriarcal. Per entendre-ho, s'ha d'anar a l'arrel, on sorgeix tot això, al segle XIX, dins un sistema patriarcal que influeix en la seva estructura social on l'home és el centre de tot i la dona zero, un ser invisibilitzat, no vàlid. Però el més interessant per mi és què han fet les dones magues per vèncer tots aquests prejudicis i buscar-se el seu lloc. La recerca va ser complicada? Molt, sobretot perquè no les estic localitzant en els llibres oficials de la història de la màgia sinó que has d'anar-te'n a una segona categoria de llibres que els mags han estat escrivint sobre ells, autobiografies, i aquí apareixen comentaris on es veu la influència de les dones que a la història oficial no surt. La història de la màgia està incompleta, com moltes altres històries on no han comptat amb la dona. Troba magues destacades? Molt, per exemple, Benita Anginet, coetània de Robert-Houdin a qui s'anomena el pare de la màgia, és a dir, no enganyen perquè pare vol dir patriarca. Aquesta dona tenia quasi la mateixa categoria que ell, amb un teatre propi, però surt en els llibres d'un altre mag que comenta que quan ell té l'agenda plena l'envia a ella a cobrir les feines que no pot agafar. Aquesta dona va fer gires, va voltar món, apareix en els diaris de l'època, li dediquen articles de pàgina, una polca masurca (La bruixa Anginet), però de tot això, en els llibres d'història, en surten tres línies. L'apunt apareix a les memòries de Robert-Houdin que escriu que ella li truca perquè la vagi a veure i ell ignora totalment tot i que Benita li envia invitacions. Aquest és l'estereotip de tot el que serà, les vicissituds que passaran totes les dones que vindran després que hauran d'anar trencant prejudicis molt a poc a poc. Provenien de famílies de mags? Les de la primera generació són properes a la figura del mag. Totes són filles, germanes o entren en la màgia per matrimoni, per vincle familiar. És una diferència que hi ha amb l'home, ja que ella comença dins l'àmbit domèstic, que és el rol assignat a la dona dins el patriarcat: el lloc de la dona és la casa, el de l'home és l'àmbit públic. Aquest no aprèn a casa sinó per causes externes com comprar un llibre, veure un altre mag. L'àmbit de la dona és el privat, ja de per si restringit i la dona només aprèn el que el mag vol ensenyar-li, no té una possibilitat oberta. Per part d'ella hi ha d'haver una força de voluntat i una tenacitat per superar la idea que el seu cervell no dona per a més. Primer han de trencar aquesta barrera. Aquesta recerca és important. Jo espero que sigui com una llavor i que tant de bo algú, sigui home o

dona, m'agafi el relleu o estudiï en paral·lel, però tothom se'n renta les mans, ho veuen com una muntanya. Jo no dono l'abast i cada una d'elles és una història, una pel·lícula. Amb les xarxes, quan va córrer la veu, m'arriba documentació de mags de tot el món i vaig omplint arxivadors que no me'ls acabo ni en dues vides. A mi també em dol tenir tota aquesta documentació a casa perquè no li fa cap favor a ningú. M'agradaria posar-la a disposició de la comunitat màgica, em cal trobar una manera que hi hagi altres persones que hi treballin i facin una base de dades que, a mi, em queda fora del meu abast. Quin és el panorama actual? Van sortint moltes magues, tutelades per mags, això sí, no es deslliuren de la seva influència, així com ell sí que crea des de zero. Hi ha molt poca maga de la qual puguem dir que és una maga de creació independent, sempre és dirigida per un mag que la posa aquí o allà o col·labora amb ell. La maga necessita el mag per configurar el seu número. Tant de bo hi hagués més assessores com Joanie Spina (1953-2015) que havia estat assessora de David Copperfield. Ells trien dones perquè buscaven el seu punt de vista.

Font del document:

<https://www.diaridegirona.cat/cultura/2025/09/26/magia-dins-les-arts-esceniques-121963629.html>